

Hörsne kyrka

Den äldsta bevarade delen av Hörsne kyrka är tornet, som under 1200-talets förra hälft fogades till en kärnkyrka med absidkor från 1100-talet, vars grundmurar påträffats under den nuvarande kyrkans golv. Det nuvarande koret och sakristian tillkom vid 1200-talets slut, långhuset under 1300-talets förra hälft.

Av sakristidörrens tre vågräta järnbeslag har två, de båda nedersta, samt dörningen en gång prytt den ursprungliga kordörren från senare hälften av 1100-talet. I det översta av dessa båda gamla beslag har konstsmiden slagit in sin runsignatur (G 155). Inskriften är uppmärksamrad redan av Georg Wallin (1737). Ett litet runristat gravstensfragment (G 154) funnet under kyrkgolvet i samband med en reparation 1861 och avbildat av P. A. Säve 1864 är förkommet och förgäves eftersökt 1922 och 1970.

154. Hörsne kyrka

Litteratur: F 134. P. A. Säve, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 138 f., samlingen S 170 II (konvolut 34) i UUB.

Avbildningar: Säve, teckningar i a. aa.

Gravstensfragment med runinskrift. Nu borta.

Den ende som har granskat G 154 är P. A. Säve, som i sin Reseberättelse 1864 under en teckning av fragmentet, fig. 5, redovisar det sålunda: »Runsten (fragm:t), 13 tum lång o. 3 Tum tjock, funnen år 1861 uti Hörsne kyrka under det gamla brädgolfvet derstädes, samt innehåller blott ordet eller namnet »Fullkvidr» o. runan * (=h). Flera delar af samma sten funnos ej under den fortsatta gräfningen.» Efter Säve har ingen sett till fragmentet. »Ej återf. 1922», noterar O. v. Friesen. Också 1970 eftersöktes det förgäves.

Uppgift om stenmaterialet saknas. Storlek ca 33×23×8 cm. Fragmentet utgör ett av den ursprungliga hällens hörn, av inskriften att döma det där gravtexten inletts. De bevarade resterna av inskriften står i två parallella rader med ett inbördes avstånd av ca 4 cm. Runornas höjd är 5–6 cm.

Inskrift:

fullkuipr : ... h - - - .

5

10

»Folkvid ...»

Fig. 5. G 154. Hörsne kyrka. Efter teckning av P. A. Säve.

Till läsningen: R. 11 har Säve uppfattat som övre hälften av en huvudstav utan antydan till bistav, av v. Friesen translittererad i. R. 12 är toppen av en huvudstav placerad på ett sådant avstånd från föregående, att mellan de båda huvudstavarna rymts bistav(ar) till båda eller åtminstone den ena av huvudstavarna.

Runföljden 1–9, som torde ha inlett den nu till största delen förlorade gravtexten, är mansnamnet *Folkviðr* Folkvid, belagt på fastlandet ehuru tämligen sällsynt. Från Gotland är det okänt. Det enda runskrivna belägget erbjuder runstenen Vs 13 på Anundshögsområdet utanför Västerås; under detta nummer i Västmanlands runinskrifter (1964) redovisas namnet utförligare. Av de medeltida beläggen (SMP-saml.) synes de flesta vara från Östergötland.

Dateringen är svår, snarast äldre medeltid. Stenens form tycks ha varit rektangulär, men härav vågar man ingenting bestämt sluta. Den punktformiga avslutningen på **h**-bistavarna finns företrädesvis i gamla inskrifter som G 138, G 203 men är trots allt ett osäkert indicium. Frånvaron av svarabhaktivokal ger inte heller utslag, eftersom sådan framför *r* är sällsynt ännu i Gutalagen (hs B 64 i Kungl. Bibl.), ursprungligen nedskriven senast omkring 1220 (E. Wessén, *Svensk medeltid* 1, VHAA:s Handl. Filol. ser. 9, 1968, s. 149 f.).

155. Hörsne kyrka

Pl. 14

Litteratur: L 1947, S 70, F 133. G. Wallin, *Runographia gothlandica* [2] (i Ups. Soc. Scient. Acta 1744/50, 1751), s. 154, *Analecta Gothlandica* 1 (dep. i Kungl. Bibl.) s. 993; P. A. Säve, *Reseberättelse* 1854 (ATA) nr 30 a, s. 72, *Reseberättelse* 1864 (ATA), s. 123; C. Säve, *Brev t. P. A. Säve* 10.10.1858 (avskr. i hs R 623: 5 i UUB, s. 576); H. Pipping, *Om runinskrifterna på de nyfunna Ardre-stenarna* (Skr. utg. av K. Hum. Vet.-Samf. Uppsala 7: 3, 1901), s. 60 f.; O. v. Friesen, *Anteckningar* 1922 (UUB), s. 11; *Sveriges kyrkor*, Gotland bd 4 (1947), s. 41 f.; H. Gustavson, *Gutamålet* 2 (1948), s. 174; B. Hellner & S. Rooth, *Konstsmide* (1960), s. 20; B. Söderberg, *Gotländska kalkmålningar 1200–1400* (1971), s. 75; E. Svärdström, *Svensk medeltidsrunologi* (i RIG 1972), s. 83.

Äldre avbildningar: Wallin, teckning i *Analecta*, s. 993; v. Friesen, avdragskopia i *Anteckningar* 1922, s. 10; J. W. Hamner o. O. v. Friesen, 2 foton (ATA); A. Edle, 2 foton 1936 (ATA), återgivna i *Sveriges kyrkor*, fig. 38, 39, samt i Hellner & Rooth a. a. fig. 23, 24.

Järnbeslag med runinskrift på den sida av dörren till sakristian som vetter mot kyrkorummet.

De ursprungliga dörrarna i de gotländska kyrkoportalerna är av naturliga skäl inte bevarade i samma utsträckning som den beständigare omfattningen. Bland de få helt eller delvis bevarade finns dock några